

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXIX. De iuramento per quod assumitur nomen diuinum ad
verba confirmanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

go author de perpetuis primo modo, cum dicit, referunt esse Pa...

annitur, quia cum potestas prelati spiritualis, non est dominus, sed dispensator, in edificatio...

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

A dictio in execratione, dicitur. Puniat me Deus in hoc, uel illo. Ad hoc dicitur, quod differentia alicuius dicitur, proprie loquen...

QVAESTIO LXXXIX. De iuramento, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de actibus exterioribus patrie, quibus aliqd diuinum ab hominibus assumit: quod est uel sacramentum aliqd, uel ipsum nomen diuinum. Sed de sacramenti assumptione locus erit tractandi in tertia huius operis parte. De assumptione autem nominis diuini nunc agendum est. Assumitur autem diuinum nomen ab homine tripliciter. Vno modo, per modum iuramenti ad propria uerba confirmanda. Alio modo, per modum adiurationis ad alios inducendum. Tertio modo, per modum inuocationis ad orandum, uel laudandum. Primo modo de iuramento agendum est.

CIRCA quod quaeruntur decem. Primo, Quid sit iuramentum. Secundo, Vtrum sit licitum. Tertio, Qui sint comites iuramenti. Quarto, Cuius uirtutis sit actus. Quinto, Vtrum sit appetendum & frequentandum tamquam utile, & bonum. Sexto, Vtrum liceat iurare per creaturam. Septimo, Vtrum iuramentum sit obligatorium. Octauo, Que sit maior obligatio, utrum iuramenti, uel uoti. Nono, Vtrum in iuramento possit dispensari. Decimo, Quando, & in quibus liceat iurare.

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

AD TERTIUM dicendum, quod quia sumus Pontifex genit plenary vicem Christi in tota...

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum iurare, sit testem Deū inuocare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ iurare, non sit testem Deum inuocare. Quicūque enim inducit auctoritatem sacre scripturæ, inducit Deum in testimonium, cuius uerba proponuntur in sacra scriptura. Si ergo iurare, est testē Deum inuocare, quicūque inducit auctoritatem sacre scripturæ, iuraret: hoc autem est falsum, ergo & primum.

¶ 2 Præ. Ex hoc quod aliquis inducit aliquē in testē, nihil ei reddit: sed ille qui p̄ Deū iurat, aliqd Deo reddit. dicitur enim Matth. 5. Reddes Dño iuramēta tua. & Aug. dicit, quod iurare est ius ueritatis Deo reddere, ergo iurare, non est Deum testem inuocare.

¶ 3 Præ. Aliud est officium iudicis, & aliud testis, ut ex supra* dictis patet: sed quandoque iurando implorat homo diuinum iudicium, secundum illud Psal. 7. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidā merito ab inimicis meis inanis, ergo iurare, non est testem Deum inuocare.

SED CONTRA est quod * Aug. dicit in quodam sermone de periurio. Quid est iurare per Deum, nisi testis est Deus?

RESPON. Dicendum, q̄ sicut Apost. dicit ad Hebr. 6. Iuramentum ad confirmationem ordinatur Confirmatio autem in scilibus per rationē fit, quæ procedit ex aliquibus naturaliter notis, q̄ sunt infallibiliter uera: sed particularia facta contingentia hominū, non possunt per rationem necessariam confirmari. Et ideo ea q̄ de his dicuntur, solent confirmari per testes. Sed humanum testimonium non est sufficiens ad huiusmodi confirmandū pp̄ duo.

Primò quidem, pp̄ defectum ueritatis humanæ, q̄a plurimi in mendaciū labuntur, s̄m illud Psal. 16. Os eorum locutum est mendacium. Secundo, pp̄ defectum cognitionis, quia homines non p̄t cognoscere neque futura, neque cordium occulta, uel ēt absētia, de quibus s̄m homines loquūtur, & expedit reb̄ humanis, ut certitudo aliqua de his habeatur. Et iō necessariū fuit recurrere ad diuinū testimoniu: quia Deus neque mentiri p̄t, neq; cum aliquid latet. Ad sumere aut Deū in testē, d̄ iurare: quia quasi pro iure introductum est, ut quod sub inuocatione diuini testimonii d̄, pro uero habeatur. Diuinum autē testimonium q̄nque inducitur ad asserendum præsentia, uel præterita: & hoc d̄ iuramentum asseritorium. Q̄nque autē inducitur diuinum iuramētū ad confirmandum aliquid futurum: & hoc d̄ iuramentum promissorium. Ad ea uerò q̄ sunt necessaria, & per rationem inuestiganda, non inducitur iuramētum. Derisibile. n. uideret, si quis in disputatione alicuius

scientiæ, uellet propositum per iuramentum. **A**D PRIMVM ergo dicendum, q̄ testimonio Dei uti iam dato, q̄ sit cū aliquid sacre scripture inducit: & aliud est implorare, ut exhibendum, quod testimonium reddere iuramenta Deo ex hoc, quod iurat, uel quia in hoc ipso testimonio, recognoscit eum habere omnimodam, & infallibilem ueritatem.

AD SECUNDVM dicendum, quod testimonium inuocatur ad hoc, quod testimonium manifestet circa ea, que dicitur non manifestat, an uerum sit q̄ dicitur. Vno modo, simpliciter reuelando rem internam inspirationem, uel etiam per rationem, dum. s. productum publicum cultura. Alio modo, per poenam mentis mul est iudex, & testis, dum puniendo non est iudex. Et ideo duplex est modus. Vno quidem per simplicem Deum sicut cum aliquis dicit, Est mihi Deus testis, Per Deum, quod dicitur Aug. Alius modus iurandi est poenam, dum. s. aliquis se, uel aliquid ad poenam obligat, nisi sit uerum quod dicitur.

ARTICVLVS II.

Utrum sit licitum iurare.

AD SECUNDVM sic procedit. Videtur, quod non sit licitum iurare. Nihil. n. quod prohibetur in lege diuina, est licitum: sed iuramentum prohibetur in lege diuina, Mat. 5. Ego dico uobis, Non iurare omnino, & c. & lac. dicitur. Ante omnia fratres mei nolite iurare: ergo iuramentum est illicitum.

¶ 2 Præ. Id qd est a malo, ut esse illicitū, quia ut d̄r Mat. 7. Nō p̄t arbor mala fructus bonos facere: sed iuramentum est a malo. dicit. n. Mat. 5. Sit autem sermo uester, est: non, non. Quod autem his abundantius est, a malo est: ergo iuramentum uidetur esse illicitum.

¶ 3 Præ. Exquirere signum diuinae prouidentie, est tētare Deum, quod est omnino illicitum, secundum illud Deut. 6. Non tentabis dominum Deum tuum: sed ille qui iurat, uidetur exquirere signum diuinae prouidentie, dum petit aliquem euidenter effectum: ergo uidetur quod iuramentum sit omnino illicitum.

SED CONTRA est, quod dicitur Deut. 6. Dñm Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis.

RESPON. Dicendum, quod iuramentum quid esse s̄m se bonum, quod iuramentum eius, qui non utitur eo conuictus. Eucharistia est bonum, & tamen iudiciū sibi manducat, & bibit, ut dicitur. Sic ergo in proposito dicendum est, secundum se, est licitum, & hoc iuramentum.

Infer. 4. co. & q. 98. art. 2. cor. Et 3. dist. 39. ar. 1.

In ser. 8. de uerbis Apo. parum ante med. to. 10. q. 67 per totum & q. 70 per totum.

Serm. 18. de uerbis Apost. parum ante med. to. 10.

origine & ex fine. Ex origine quidē, quia iuramentum est introductum ex fide, qua homines credunt Deum habere infallibilem veritatem, & vniuersalē omnium cognitionē, & prouisionē. Ex fine autem, quia iuramentum inducitur ad iustificandum hoīes, & ad finendum controuersias, vt dicitur ad Heb. 6. sed iuramentum cedit in malum alicui ex eo qd male vti ē, sine necessitate, & cautela debita. Videtur n. parum reuerentiam habere ad Deum, qui cum ex leui causa testem inducit: quod non praeuideret etiā de aliquo viro honesto. Imminet etiā periculum periri, quia de facili homo in verbo delinquit, secundū illud Iacob. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Vnde & Eccl. 23. dicitur, Iurationi non assuecat os tuum: multi enim casus in illa.

Ad PRIMVM ergo dicendū, qd Hierony. super Matt. dicit. Considera, qd Saluator nō per Deum iurare prohibuit, sed per cēlum, & terram. Hāc enim per elementa iurandi pessimam consuetudinem habere Iudaei noscuntur. Sed ista responsio non sufficit, quia Iacob. ad didit. Neque per aliud quodcūque iuramentum, & ideo dicendū est, quod (sicut Aug. dicit in lib. de mendacio) qd Apostolus in epistolis suis iurans, ostendit quomodo accipiendum esset, quod dictum est. Dico uobis non iurare omnino, ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi perueniatur, & ex facilitate iurandi ad consuetudinem, & a consuetudine in periurium decidatur. & ideo non inuenitur iurasse nisi scribens, ubi consideratio cautiō non habet linguam praecipitem.

Ad SECVNDVM dicendū, qd sicut Aug. dicit in lib. de serm. Dñi in monte, Si iurare cogers, scias de necessitate venire infirmitatis eorum quibus aliquid iurades, quia utique infirmitas malum est. Itaq; non dixit: Quod amplius est, malum est. Tu n. non malum facis, qui bene uteris iuratione, ut alteri persuadeas quod utiliter persuadeas: sed a malo illius, cuius infirmitate iurare cogers.

Ad TERTIVM dicendū, qd ille qui iurat, non tenet Deum: quia nō implorat diuinum auxilium absque utilitate, & necessitate. Præter. Non exponit se alicui periculo, si Deus testimonium adhibere nonauerit in presenti. Adhibebit autem pro certo testimonium in futuro, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, ut dicitur ad Corint. 4. Et illud testimonium nulli iuranti deficiet uel pro eo, uel contra eum.

ARTICVLVS III.

Utrum conuenienter ponantur tres comites iuramenti, uidelicet iustitia, iudicium, & ueritas.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt, qd inconuenienter ponantur tres comites iuramenti, uidelicet iustitia, iudicium, & ueritas. Ea n. quorū unum includit in altero, nō sunt cōpumeranda tanq; diuersa: sed horū trium unū includitur in altero, quia ueritas est pars iustitiæ, & secundum Tullium. Iudicium autem est actus iustitiæ, ut supra habitum est: ergo inconuenienter ponuntur tres comites iuramenti.

¶ 2. Præter. Multa alia requiruntur ad iuramentum, s. deuotio, & si-

des, per quam credamus Deum oīa scire, & mentiri non posse: ergo uidetur, qd insufficienter tres comites iuramenti enumerantur.

¶ 3. Præter. Hęc tria in quolibet opere humano requirēda sunt. Nihil n. debet fieri contra iustitiam, aut ueritatem, aut sine iudicio, secundum illud ad Tim. 5. Nihil facias sine praeiudicio, id est, sine praecedenti iudicio: ergo hęc tria non magis debent associari iuramento, quam alijs humanis actibus.

SED CONTRA est, quod dicitur Hier. 4. Iurabis, Viuit dñs, in ueritate, in iudicio, & in iustitia: quod exponens Hierony. dicit, Animaduertendum est, qd in iurando hos habet comites. s. ueritatem, iudicium, & iustitiam.

RESPON. Dicendum, qd sicut supra dictum est, iuramentum nō est bonum, nisi ei qui bene utitur iuramento. Ad bonum autē usum iuramenti duo requiruntur. Primum quidem, qd aliquis non leuiter, sed ex necessaria causa, & discretē iuret: & quantum ad hoc requiritur iudicium, s. discretio-

nis ex parte iurantis. Secundū, quantum ad id, quod per iuramentum confirmatur, ut. l. neque sit falsum, neque sit aliquid illicitum: & quantum ad hoc requiritur ueritas, per quam aliquis iuramento confirmat quod uerum est: & iustitia, per quam confirmat quod licitum est. Iudicio autem caret iuramentum incautum: ueritate autem iuramentum mendax: iustitia autem iuramentum iniquum, siue illicitum.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd iudicium nō sumitur hic pro executione iustitiæ, sed pro iudicio discretio-

AD SECVNDVM dicendū, quod deuotio, & fides, & omnia huiusmodi, quæ exiguntur ad debitū modum iurandi, intelliguntur in iudicio. Alia enim duo pertinent ad rem, de qua iuratur, ut dictū est. Quamuis possit dici, qd iustitia pertinet ad causam, per quam iuratur.

AD TERTIVM dicendū, qd in iuramento est periculū magnum, tum propter Dei magnitudinem, cuius testimonium inuocatur: tum etiam propter labilitatem linguæ humanæ, cuius uerba iuramento confirmantur. Et ideo huiusmodi magis requiruntur ad iuramentum, quam ad alios humanos actus.

ARTICVLVS IIIII.

Utrum iurare sit actus religionis, siue latriæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt, qd iuramentū nō sit actus religionis, siue latriæ. Actus n. latriæ sunt circa aliqua sacra, & diuina: sed iuramenta adhibentur circa controuersias humanas, ut Apost. dicit ad Heb. 6. ergo iurare non est actus religionis, seu latriæ.

est de re mala & iniusta quandoque, vt de adulterio factō, &c. & ppter hoc auctor in responsione ad secundū, & in 3. Sentē. dist. 39. refert iustitiā ad causā. Si autē intelligatur, vt ad finē ubi adesse debent, sic iustitia relata ad rē, nō est comes, nisi in iuramento promissorio, in quo oportet, qd homo iuret de re iusta: alioquin iuramentum nō est. Et hęc prima assignatio ad adequatū sit iuramento, ac per hoc uerior uideatur, quia tamen secundū 22. q. 2. c. Animaduertendum est, qd iuramentum necessarium exprimit quō ad hoc qd iuramentū promissoriū exigit materia iustam, & sermones morales, uilitatis causa sunt: ideo auctor istam secundam assignationē hic prætulit. & illius solius in corpore meminit. In hac siquidē explicat radice solutiōnis multarū qōnum ualde uiliū in moralibus

Et habetur 22. q. 2. c. Animaduertendum.

Ar. præced.

In corp. art.

In corp. art.

Super quæst. octuagesimo nona articulus quintus.

IN art. 4. & 5. simul eiusdem qō. dubiū occurrit. Quomodo iuramentum se habeat ad uerum, quod iuramento firmatur, an scilicet ut finis, an ut ad finem. Et quidem quōd iuramentum nō sit finis ueritatis dare

Li. s. de iur
tione in fo.
p. ante s. li.

clare habetur in re-
sponfione ad primi
5. articuli ubi ponit
ur differentia inter
uotum, & iuramen-
tum in hoc, quod no-
tum materiam suam
facit actum religio-
nis, iuramentum au-
tem non. Quod autem
iuramentum ordi-
netur ad verum, ut
id quod est ad finem
ordinatur in finem,
in responfione ad se-
cundum 5. articu. pa-
tet, ubi dicitur, quod iu-
rans non ordinat iu-
ramentum ad uene-
randam, aut diligen-
dum eum, per quem
iurat, sed ad aliquid
aliud quod est neces-
sarium presenti ui-
tae: hoc autem con-
stat esse certitudine
ueri, quod iuramen-
to firmatur. Quod ve-
ro iuramentum non
ordinatur ad uerum
quod firmatur, ut fi-
nem, ex eo patet, quod
latria non recte ordi-
natur in res humanas
ut finem, cum finis
nobilitior sit eo, quod
est ad finem. Neque
enim fas est diuinam
reuerentiam humane
ueritatis supponere.

Art. huius

Mat. 5. super
illud ego au-
dico non in
vultu omnino
rom. 9.
lib. 1. c. 3. dicit
refert opi-
nionem Thoma-
stici. c. 3.

¶ 2 Præter. Ad religionem pertinet
cultum Deo offerre. vt * Tullius
dicit: sed ille qui iurat, nihil Deo
offert, sed Deum inducit in tes-
tem. ergo iurare non est actus re-
ligionis, seu latriæ.

¶ 3 Præter. Finis religionis seu la-
triæ est reuerentiâ Deo exhibere:
hoc autem non est finis iuramenti, sed
potius aliqd uerbum confirmare:
ergo iurare non est actus religionis.

SED CONTRA est, quod dicitur
Deute. 6. Dominum Deum
tuum timebis, & ipsi soli seruius,
ac per nomen illius iurabis: Lo-
quitur autem ibi de seruitute latriæ.
ergo iurare est actus latriæ.

RESPON. Dicendum, quod si
cut ex * dictis patet, ille qui iurat,
inuocat diuinum testimonium
ad confirmandum ea, quæ dicit.
Nihil autem confirmatur, nisi p
aliquid quod certius est, & po-
tius: & ideo in hoc ipso quod homo
per Deum iurat, proficitur Deum
potiorem, ut pote cuius ueritas
est indefectibilis, & cognitio uni-
uersalis: & sic Deo aliquo modo
reuerentiam exhibet. Vnde & A-
postolus dicit ad Heb. 6. quod ho-
mines per maiores se iurant. Et *
Hieron. dicit super Mat. quod quod
iurat, aut ueneratur, aut diligit eum
per quem iurat. Philo. etiam dicit
in 1. Metaph. quod iuramentum
est honorabilissimum. Exhibere
autem reuerentiam Deo pertinet
ad religionem, siue latriam: unde
manifestum est, quod iuramentum
est actus religionis, siue latriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod in iuramento duo consideran-
tur, scilicet testimonium quod in-
ducitur, & hoc est diuinum: & id
super quo inducitur testimonium,
uel quod facit necessitatem testi-
monium inducendi: & hoc est
humanum. Pertinet ergo iuramen-
tum ad religionem ratione primi,
non autem ratione secundi.

AD SECVDVM dicendum,
quod in hoc ipso, quod aliquis assu-
mit Deum in testem per modum
iuramenti, proficitur eum maio-
rem, quod pertinet ad Dei reue-
rentiam: & sic aliquid offert Deo
scilicet reuerentiam, & hono-
rem.

AD TERTIVM dicendum, quod
omnia quæ facimus, debemus in
Dei reuerentiam facere: & ideo
nihil prohibet, si in hoc ipso, quod
intendimus hominem certifica-
re, Deo reuerentiam exhibeamus.
Sic enim debemus aliquid in Dei
reuerentiam facere, ut ex hoc uti-
litas proximis proueniat: quia et-
iam Deus operatur ad suam glo-
riam, & nostram utilitatem.

¶ 2 Præter. Ad religionem pertinet
cultum Deo offerre. vt * Tullius
dicit: sed ille qui iurat, nihil Deo
offert, sed Deum inducit in tes-
tem. ergo iurare non est actus re-
ligionis, seu latriæ.

¶ 3 Præter. Finis religionis seu la-
triæ est reuerentiâ Deo exhibere:
hoc autem non est finis iuramenti, sed
potius aliqd uerbum confirmare:
ergo iurare non est actus religionis.

SED CONTRA est, quod dicitur
Deute. 6. Dominum Deum
tuum timebis, & ipsi soli seruius,
ac per nomen illius iurabis: Lo-
quitur autem ibi de seruitute latriæ.
ergo iurare est actus latriæ.

RESPON. Dicendum, quod si
cut ex * dictis patet, ille qui iurat,
inuocat diuinum testimonium
ad confirmandum ea, quæ dicit.
Nihil autem confirmatur, nisi p
aliquid quod certius est, & po-
tius: & ideo in hoc ipso quod homo
per Deum iurat, proficitur Deum
potiorem, ut pote cuius ueritas
est indefectibilis, & cognitio uni-
uersalis: & sic Deo aliquo modo
reuerentiam exhibet. Vnde & A-
postolus dicit ad Heb. 6. quod ho-
mines per maiores se iurant. Et *
Hieron. dicit super Mat. quod quod
iurat, aut ueneratur, aut diligit eum
per quem iurat. Philo. etiam dicit
in 1. Metaph. quod iuramentum
est honorabilissimum. Exhibere
autem reuerentiam Deo pertinet
ad religionem, siue latriam: unde
manifestum est, quod iuramentum
est actus religionis, siue latriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod in iuramento duo consideran-
tur, scilicet testimonium quod in-
ducitur, & hoc est diuinum: & id
super quo inducitur testimonium,
uel quod facit necessitatem testi-
monium inducendi: & hoc est
humanum. Pertinet ergo iuramen-
tum ad religionem ratione primi,
non autem ratione secundi.

AD SECVDVM dicendum,
quod in hoc ipso, quod aliquis assu-
mit Deum in testem per modum
iuramenti, proficitur eum maio-
rem, quod pertinet ad Dei reue-
rentiam: & sic aliquid offert Deo
scilicet reuerentiam, & hono-
rem.

AD TERTIVM dicendum, quod
omnia quæ facimus, debemus in
Dei reuerentiam facere: & ideo
nihil prohibet, si in hoc ipso, quod
intendimus hominem certifica-
re, Deo reuerentiam exhibeamus.
Sic enim debemus aliquid in Dei
reuerentiam facere, ut ex hoc uti-
litas proximis proueniat: quia et-
iam Deus operatur ad suam glo-
riam, & nostram utilitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod in iuramento duo consideran-
tur, scilicet testimonium quod in-
ducitur, & hoc est diuinum: & id
super quo inducitur testimonium,
uel quod facit necessitatem testi-
monium inducendi: & hoc est
humanum. Pertinet ergo iuramen-
tum ad religionem ratione primi,
non autem ratione secundi.

AD SECVDVM dicendum,
quod in hoc ipso, quod aliquis assu-
mit Deum in testem per modum
iuramenti, proficitur eum maio-
rem, quod pertinet ad Dei reue-
rentiam: & sic aliquid offert Deo
scilicet reuerentiam, & hono-
rem.

AD TERTIVM dicendum, quod
omnia quæ facimus, debemus in
Dei reuerentiam facere: & ideo
nihil prohibet, si in hoc ipso, quod
intendimus hominem certifica-
re, Deo reuerentiam exhibeamus.
Sic enim debemus aliquid in Dei
reuerentiam facere, ut ex hoc uti-
litas proximis proueniat: quia et-
iam Deus operatur ad suam glo-
riam, & nostram utilitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod in iuramento duo consideran-
tur, scilicet testimonium quod in-
ducitur, & hoc est diuinum: & id
super quo inducitur testimonium,
uel quod facit necessitatem testi-
monium inducendi: & hoc est
humanum. Pertinet ergo iuramen-
tum ad religionem ratione primi,
non autem ratione secundi.

AD SECVDVM dicendum,
quod in hoc ipso, quod aliquis assu-
mit Deum in testem per modum
iuramenti, proficitur eum maio-
rem, quod pertinet ad Dei reue-
rentiam: & sic aliquid offert Deo
scilicet reuerentiam, & hono-
rem.

AD TERTIVM dicendum, quod
omnia quæ facimus, debemus in
Dei reuerentiam facere: & ideo
nihil prohibet, si in hoc ipso, quod
intendimus hominem certifica-
re, Deo reuerentiam exhibeamus.
Sic enim debemus aliquid in Dei
reuerentiam facere, ut ex hoc uti-
litas proximis proueniat: quia et-
iam Deus operatur ad suam glo-
riam, & nostram utilitatem.

non finis est utilitas est iuramenti. Vnde quando inuenies q iuramentum ordinatur ad uerum, quod firmatur, ut litera dicit in responsione ad secundum y. artic. intellige de ordine honesti ad utile, & non de ordine utilis ad honestum. Honestum. n. habet animum utile quasi effectum, & non habet utile pro fine. Nec te p

finē morales actū species fortiū.

AD SECUNDVM dicendum, q ille qui iurat, utitur quidem ueneratione, aut dilectione eius per quem iurat, non autē ordinat iuramentū ad uenerandū, aut diligendū eū p quē iurat, sed aliquid aliud qd est necessariū præsenti uitæ.

AD TERTIVM dicendum, q sicut medicina est utilis ad sanandū, & tñ quanto magis est uirtuosior, tanto maius nocumentū inducit, si non debite sumatur: ita et iuramentum utile quidem est ad confirmationē, tamen quantum est magis uenerandum, tanto est magis periculosum, nisi debite inducatur: quia ut dicitur Eccl. 23. Si frustra iuraueris, id est, deceperis fratrem, delictum ipsius supra ipsum erit. Et si dissimulaueris, quasi per simulationē iurando falsum, delinquit dupliciter, quia. si simulata egrotas est duplex iniquitas: & si in uanū iuraueris, id est, sine debita cā, & necessitate, non iustificabitur.

ARTICVLVS VI.

Utrum liceat per creaturas iurare.

AD SEXTVM sic proceditur. Vt q non liceat p creaturas iurare. Dicitur Matt. 5. Ego dico uobis non iurare oīno, neq. p cælum, neq. per terrā, neq. per Hierosolimā, neque per caput tuū, qd exponens Hier. dicit. Cōsidera, q hic saluator nō per Deū iurare prohibuit: sed per cælū, & terrā &c.

¶ 2 Præ. Poena non dētur nisi culpa: sed iuranti per creaturas adhibetur poena. dicitur n. 7. 22. q. 1. Clericū per creaturam iurātem acerrime obiurgandum: si perstiterit in uitio, excommunicādū placuit. ergo illicitū est per creaturas iurare.

¶ 3 Præ. Iuramentū est actus latriæ, sicut dictum est: sed cultus latriæ non dētur alicui creaturæ, ut patet Roman. 1. ergo non licet iurare per aliquam creaturam.

SED CONTRA est, q Ioseph iurauit per salutem Pharaonis, ut legitur Gen. 42. Ex consuetudine etiam iuratur per Euangelium, & per reliquias, & per sanctos.

RESPON. Dicendum, q sicut supra dictum est, duplex est iuramentū. Vnū quidem, quod fit per simplicem cōtestationē, in qntum, s. testimonium Dei inuocatur, & hoc iuramentū inuitur diuinæ ueritati, sicut & fides. Fides autē est

per se quidem, & principaliter de Deo, qui est ipsa ueritas: secundario autē de creaturis, in quib. ueritas Dei relucet, ut supra habitum est. Et si similiter iuramentū principaliter refertur ad ipsum Deū, cuius testimonium inuocatur, secundario autē assumitur ad iuramentū aliquæ creaturæ nō secundū se, sed in qntum in eis diuina ueritas manifestatur. Sicut iuramus per Euangelium, i. per Deū, cuius ueritas in Euangelio manifestatur: & per sanctos, q hanc ueritatē crediderunt, & obseruauerunt. Alius autē modus iurandi est per execrationē, & tñ hoc iuramentū inducitur creatura aliqua, ut in qua diuinum iudicium exercetur. Et sic solet hō iurare per caput suū, aut per filium suū, aut per aliq. aliā rem, quā diligit. Sicut & Apostolus iurauit 2. ad Cor. 1. dicens. Ego testē Deum inuoco in animā meā. Quod autē Ioseph p salutem Pharaonis iurauit, utroque mō intelligi potest uel p modū execrationis, quasi salutē Pharaonis obligauerit Deo, uel p modum cōtestationis, quasi cōtestando ueritatē diuinæ iustitiæ, ad cuius executionem principes terræ constituuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dñs prohibuit iurare per creaturas, ita q eis adhibeatur reuerentia diuina. Vñ Hier. ibidē subdit, q Iudēi per angelos &c. huiusmodi iurantes creaturas uenerabantur Dei honore. Et eadē rōne puniunt secundū canones, clericus per creaturā iurās, qd ad blasphemiam infidelitatis pertinet. Vñ in sequenti ca. dicit. Si quis per caput Dei, uel caput iurauerit, uel alio mō blasphemia contra Deū usus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, deponatur. Et per hoc patet responsio ad Secundum.

AD TERTIVM dicendum, q cultus latriæ adhibetur ei, cuius testimonium iurādo inuocatur. & id precipitur Exod. 23. Per nomen externorum deorum nō iurabitis. Non autē exhibetur cultus latriæ creaturis, q in iuramento assumuntur, secundū mōs prædictos.

ARTICVLVS VII.

Utrum iuramentum habeat uim obligandi.

AD SEPTIMVM sic procedit. Vt q iuramentū nō habeat

Super quasi octuagesimo nona articulum sextum.

In art. 6. eiusdē q. 89. dubium occurrit; An confirmare quod dicitur, In ueritate, aut & per fidem meā, & hmo, sit iuramentum, quicquid minus seruantes scripserunt. Et rō est, quia non inuocatur in his testimonium diuini, sed humana adiuncta ad firmitatem. Cū, n. dicitur. In ueritate sic est, nihil aliud dicitur, quam ueritas sic est. Nec obstat, quia Deus sit ueritas, non tñ qd affirmatur de ueritate, affirmat de Deo: quia ueritas comunior est quam Deus. Qui autē dicit, per fidē meā sic faciā uel sic est, nō de fide, q est uirtus theologica, sed de fide q est uirtus moralis, loquitur, hoc est, fidelitate. & perinde est ac si diceret, ita hoc faciā sicut cū fidelis in pmissis, uel in dicendo uerū.

Seipsū ergo afferit in teste, nō Deū. Sicut rege promittentes in fide regia, non iurant p hoc, sed propria fidelitate excellentē, qualis dēt in rege eē afferunt ad cōfirmandum ut sic seipsos inducant in testes, non Deū. Et est sic de simili lib. puta, dicere, Ad fidē bonā &c. sic est, aut sic faciā. Sēper nā que de fidelitate est sermo, q sermō ueritas fidelitati innititur, non fidei, quæ est uirtus theologica, & uerba sū subiecta materia intelligenda sunt. Hæc autē dēnt per se intelligi, nō pacci dens, q si iste putat, q dicere ista sit iuramentum, & dicit proculdubio, ex intentione sua iurat ille, non ex uerborum.

¶ Ad hoc breuiter dicit q nihil horū est iuramentum, quicquid minus seruantes scripserunt. Et rō est, quia non inuocatur in his testimonium diuini, sed humana adiuncta ad firmitatem. Cū, n. dicitur. In ueritate sic est, nihil aliud dicitur, quam ueritas sic est. Nec obstat, quia Deus sit ueritas, non tñ qd affirmatur de ueritate, affirmat de Deo: quia ueritas comunior est quam Deus. Qui autē dicit, per fidē meā sic faciā uel sic est, nō de fide, q est uirtus theologica, sed de fide q est uirtus moralis, loquitur, hoc est, fidelitate. & perinde est ac si diceret, ita hoc faciā sicut cū fidelis in pmissis, uel in dicendo uerū.

Seipsū ergo afferit in teste, nō Deū. Sicut rege promittentes in fide regia, non iurant p hoc, sed propria fidelitate excellentē, qualis dēt in rege eē afferunt ad cōfirmandum ut sic seipsos inducant in testes, non Deū. Et est sic de simili lib. puta, dicere, Ad fidē bonā &c. sic est, aut sic faciā. Sēper nā que de fidelitate est sermo, q sermō ueritas fidelitati innititur, non fidei, quæ est uirtus theologica, & uerba sū subiecta materia intelligenda sunt. Hæc autē dēnt per se intelligi, nō pacci dens, q si iste putat, q dicere ista sit iuramentum, & dicit proculdubio, ex intentione sua iurat ille, non ex uerborum.

¶ Super quasi octuagesimo nona articulum septimum.

In art. 7. eiusdē q. 89. q. duo occurrunt dubia

Loco citato in arg.

22. q. i. ca. Si quis per caput illud.

3. di. 39. ar. 3. q. i. Et 3. & 4. di. 29. ar. 1. ad 4. Et quoli. 3. art. 24. & quoli. 5. art. 27. & quoli. 12. art. 232.

Super quasi octuagesimo nona articulum septimum.

In art. 7. eiusdē q. 89. q. duo occurrunt dubia

non nec iurare, ut etiam in articulo necessitatis iuraret se non fa...

positum est quod intendit iurans, & quod intendit ille, cui iuramentum praestatur...

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Reddas domino iuramenta tua.

RESPONDEO. Dicendum, quod obligatio refertur ad aliquid, quod est faciendum, uel dimittendum...

quod obligatio refertur ad aliquid, quod est faciendum, uel dimittendum...

Et confirmatur, quia sequitur in proposito, quod latro qui cogit ad iurandum...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

Et confirmatur rursus, quia sequitur, quod Ecclesia aut fouet per iuriam...

ponendo differentiam inter notum & iuramentum in responsio...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

assereret, quod cras pluuia esset futura, sed solum in his quae sunt faciendi per illum qui iurat...

fequeretur, quod postquam homo euasit periculum vexationis, non tenetur solvere redemptionem promissam cum iuramento praeiurati vexationis. uerbi gratia. Ioannes est iniuste captus uis, & occidendus, nisi det centum: promittit sub iuramento detentori, dare sibi centum si eum liberet. Liberatur sub hac fide, & redit ad partes proprias, ubi non timent amplius vexari. Nunquid tenetur dare centum?

¶ Quoniam ista solutio si fiat, non erit redemptio vexationis, quoniam vexatio perterrita non est vexatio sicut nec homo mortuus est homo.

¶ Secundum dubium est. Quare simplex promissio redemptionis non obliget, & iuramentum obligat: cum utriusque materia actus uirtutis sit unus & idem.

¶ Ad primum horum potest prima facie dici, quod quia cessante uexatione cessat redemptio illius, & cessante forma redemptionis ab actu exhibendi centum, actus ille illicitus est, quia habet speciem mali, quia nocuius spiritualiter proximo multipliciter, & quia prodigalitatis actus est expendere quando, & quare non oportet, consequenter iuramentum non obligat. Et quod iura, & doctores, dum dicunt quod iuramenta ista obligant, intelligi debent, stante forma redemptionis, tamen obligat ille ex iuramento: cum autem non habet rationem redemptionis, non tenetur, quia actus ille non est materia iuramenti, nisi sub illa forma. Et propterea quotiescunque cessauit uexatio, & periculum, non obligat amplius. Hoc tamen dictum, licet sit uerum quod ad maiorem, scilicet quod cessante forma redemptionis, cessat materia talis iuramenti, falsum tamen subsumit, scilicet quod exhibitio ista non fiat sub forma redemptionis, tum quia actus fit sub forma qua iuratus est: constat autem quod est iuratus sub forma redemptionis: ergo exercetur, quandoque exercetur, sub forma redemptionis inchoatae in iuramento, consummandae in exhibitione: & cum dicitur, Vexatio non est, ac per hoc non potest redimi, dicendum est, quod quia uexatio fuit, & redemptio est iam inchoata olim quando erat uexatio, dum iuramento promissa est, ideo conceditur quod iste actus non habet nouam formam redemptionis, sed antiquam, sub qua consummandus est. Hae enim ratio concludit, quod non est noua redemptio: sed non quod non fit actus sub inchoata iam iurando redemptionis forma. Tum quia iuramentum huiusmodi promissionibus ideo exigitur, & apponitur, ut Deus ipse inuocatus in tellem consummandae promissionis habeatur ueluti fideiusor, alioquin nec detentori nec usurarius relinqueret promissorem sub sola iuramenti fide absque pignore, & alia fideiussione, quod uel quam oporteat promissorem illum redimere. Vnde sicut iniuria ferret fideiussori homini si non adimpletur promissum: ita iniuria fit Deo, si non impletur promissum. Et hoc sacris canonibus satis consonat, & communi proborum hominum conceptioni, quia perfidus elimaretur, qui huiusmodi promissa per nomen Domini non adimpleret.

¶ Ad secundum uero dubium dicitur, quod quia promissio homini fit non intuitu actus uirtutis: sed sub ratione utilitatis, quamuis debeatur uirtutis esse ille actus utilis illi, cui promittitur, & actus redemptionis non est utilis secundum ueritatem illi cui promittitur, ideo promissio non obligat illi siue sit coacta, siue non. Et de coacta quidem habes in litera, de non coacta habes in dicto cap. Debitores, ubi dicitur, quod licet promiserint soluere uisuras, non tamen sunt cogendi ad hoc, nisi iurauerint. Iuramentum uero promissorium, quia respicit actum sub ratione boni, & ueri, hoc est, ut bonum quod iuratur, fiat uerum in executione, ideo obligat ad actum redemptionis, qui est bonus ut exit ab agente, quamuis sit malus in recipiente.

¶ Ex his ergo ad principalem quaestionem dicitur, quod iuramenta promissoria tam coacta, quam uoluntaria, si habent materiam bonam moraliter, obligant in foro conscientiae. Et ratio est, quia seruata non declinat in peiorem exitum. Vnde quo ad obligationem in foro conscientiae non est recurrendum ad uoluntarium militum, uel purum, sed ad materiam, ut declaratum est.

¶ An autem sit differentia inter ista iuramenta in hoc, quod facta metu cadente in constantem, obligent ad ueniale tantum, si-

ne autem tali metu obligant ad mortale, uel terant, ut Panor. in c. si uero. extra de iuramento tenentes talem differentiam pro uera, quia ceterum, dicitur, quod tales si non seruauerint, ob hoc sunt tamquam pro mortali criminati.

contra super rem, quam aliquis iuramento firmavit: Tenetur enim aliquis, ut faciat uerum esse id quod iuravit, alioquin deest ueritas iuramento. Si autem est talis res, quae in eius potestate non fuit, deest iuramento discretionis iudicium: nisi forte quod erat ei possibile, quando iuravit, reddatur, ei impossibile per aliquem euentum; puta, cum aliquis iurat se pecuniam soluturum, quae ei postmodum ui, uel furto subtrahitur: Tunc enim uidetur excusatus esse a faciendo quod iuravit, licet tenetur facere quod in se est, si-

ne autem tali metu obligant ad mortale, uel terant, ut Panor. in c. si uero. extra de iuramento tenentes talem differentiam pro uera, quia ceterum, dicitur, quod tales si non seruauerint, ob hoc sunt tamquam pro mortali criminati.

cur etiam supra, circa obligationem uoti diximus. Si uero sit quidem possibile fieri, sed non debeat, uel quia est per se malum, uel quod est boni impedimentum, tunc iuramento deest iustitia. Et iuramentum non est seruandum in eo casu, quo est peccatum, uel boni impedimentum: secundum a. Augustinum. utrumque eorum uergit in deteriorem exitum. Sic ergo dicendum est, quod quicumque iurat aliquid se facturum, obligatur ad id facendum ad hoc, quod ueritas impleatur, si tamen alii duo comites adsint, scilicet, iudicium, & iustitia.

ad diuine animaduersionis iudicium, quod canonici iuris. Communicant ergo contra iura in hoc, quod si habent actum iuramentum morale in foro conscientiae.

¶ Ad primam autem objectionem dicitur, quod dicitur in littera, quod si iuraueris, non seruas, tunc non est iuramentum, sed duplex promissio super eadem materiam, una de qua dicitur, quod si iuraueris, non seruas. Et hic sensus est falsus, & non tenetur procedit obiectio cum prima confirmatione, quod si promissio est facta duobus hominibus, potest remittere ius alterius, quando manum datus Dei. Alter sensus est, quod sunt duae rationes uel obligationis, scilicet, iuramentum facta coactori. Et hic est uerus, & tenetur obligat iuramentum ut reddat. Deo iuramentum obligat ut reddat, sed non tenetur reddere, sed ex duplici capite, Deo scilicet, & hominibus, sensum non tenent sequere, quia ut iuramentum seruasse intelligitur, qui de illi propter tenetur ego uolui. Nec oportet sollicitum re obiectio, sed actus uirtutis exhibere: nulli aliquo demptionem uexationis, quoniam deo de illi nis abolita est.

¶ Ad secundam autem confirmationem dicitur, quod la, & dicitur, quod Ecclesia nullum iuramentum habet materiam uirtuotam, statuit iuramentum, ut fiat de iuramento, reddendum illi in hunc modum, sed praesoluto a iuramento succum. Cap. iuramenta Ecclesia magis respicit ad hoc, quod metu factum fuerit iuramentum, quod in hoc, quod pari existente materia, si redemptio Ecclesia cogendum dicit eum, qui non tenetur in d. cap. Debitores, extra de iuramento. De re uisuras, quod nihil aliud est, quam redemptio irritanda, dicit iuramenta coacta, ut habes in publici curam habet, & ad ipsum spectat, ut nos a coactionibus aliorum. In octauo capitulo in bono nomine, lex irritanda coacta in dicto capitulo. Si uero. Quo fitis, quod presentat praelato uice Dei potest relaxatum uenire, & praeterea ex causa rationabili, relaxabat, dum relaxando iuramentum, quod bono communi pro uideret, dicitur in hunc modum, quod maioris boni impeditur. Alexander Papa 13, quod est c. de iuramento, quae sunt coacte, non ex eunt de oculo tenentiam, eaeunt per uicium, ad uoluntatem. Et proculdubio utraque firmi coactionibus ad relaxandum. Sed ad iterum dicitur, quod dicitur blasphemia, aut ecclesie contumacia.

metu factum fuerit iuramentum, quod in hoc, quod pari existente materia, si redemptio Ecclesia cogendum dicit eum, qui non tenetur in d. cap. Debitores, extra de iuramento. De re uisuras, quod nihil aliud est, quam redemptio irritanda, dicit iuramenta coacta, ut habes in publici curam habet, & ad ipsum spectat, ut nos a coactionibus aliorum. In octauo capitulo in bono nomine, lex irritanda coacta in dicto capitulo. Si uero. Quo fitis, quod presentat praelato uice Dei potest relaxatum uenire, & praeterea ex causa rationabili, relaxabat, dum relaxando iuramentum, quod bono communi pro uideret, dicitur in hunc modum, quod maioris boni impeditur. Alexander Papa 13, quod est c. de iuramento, quae sunt coacte, non ex eunt de oculo tenentiam, eaeunt per uicium, ad uoluntatem. Et proculdubio utraque firmi coactionibus ad relaxandum. Sed ad iterum dicitur, quod dicitur blasphemia, aut ecclesie contumacia.

metu factum fuerit iuramentum, quod in hoc, quod pari existente materia, si redemptio Ecclesia cogendum dicit eum, qui non tenetur in d. cap. Debitores, extra de iuramento. De re uisuras, quod nihil aliud est, quam redemptio irritanda, dicit iuramenta coacta, ut habes in publici curam habet, & ad ipsum spectat, ut nos a coactionibus aliorum. In octauo capitulo in bono nomine, lex irritanda coacta in dicto capitulo. Si uero. Quo fitis, quod presentat praelato uice Dei potest relaxatum uenire, & praeterea ex causa rationabili, relaxabat, dum relaxando iuramentum, quod bono communi pro uideret, dicitur in hunc modum, quod maioris boni impeditur. Alexander Papa 13, quod est c. de iuramento, quae sunt coacte, non ex eunt de oculo tenentiam, eaeunt per uicium, ad uoluntatem. Et proculdubio utraque firmi coactionibus ad relaxandum. Sed ad iterum dicitur, quod dicitur blasphemia, aut ecclesie contumacia.

se captius apud infideles pro redmenda uita sub iuramento promittere decem millia ducatorum &c. et non esset ei relaxandum iuramentum tantifacium ab infideli, ne nomen domini blasphemaretur ab infidelibus, & simile est in similibus. Et quia modum non semper sunt relaxanda talia iuramenta, ita non semper egent relaxatio-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliud est de simplici uerbo, aliud de iuramento, in quo diuini testimonium imploratur. Sufficit enim ad ueritatem uerbi, quod aliquis dicat id, quod proponit se facturum, quia hoc iam uerum est in sua causa scilicet in proposito faciendis: sed iuramentum adhiberi non debet nisi inter, de qua aliquis firmiter certus est: & ideo si iuramentum adhibeatur propter reuerentiam diuini testimonii, quod inuocatur, obligatur homo, ut faciat esse uerum id, quod iurauit, secundum suam possibilitatem, nisi in detrimendum exitum uergat, ut * dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod iuramentum potest uergeri in deteriore exitum dupliciter: scilicet absolute sit licitus, ut in exemplo dato de renuntiatione apparet. Stant ergo ista duo simul, & quod coacta iuramenta obligent coram Deo, & quod Ecclesia relaxet ea rationabiliter absque alia commutatione.

Ad secundam rationem principalem tendentem ad hoc, quod in iuramento promissorio coactio non saluatur materia iuramenti, scilicet actus uirtutis, iam patet responsio, quia saluatur actus uirtutis, scilicet redemptio proprie uexationis renuntians, uel dando, & si quid est aliud eiusdem: dicit enim talis actus, ut dicitur est, charitatis. Nec obstat, quod sit spiritualiter nocuus proximo, & quasi fouens malignitatem cogentium, quoniam haec omnia non habet actus iste, in quantum actio, ut scilicet exit ab agente, sed in quantum passio, hoc est, ut recipitur a patiente. Et confidit rare haec ad habentem publici boni curam spectat, qui propterea relaxat iuramentum, & non ad personam oppressam, cui fat esse redimere.

Ad ultimam denique rationem principalem de promissione deficiente dicitur, quod promissio & iuramentum promissorium, habet quidem eandem materiam, sed non sub eadem ratione. Nam quia promissio alteri fit, respicit actum in ordine ad alterum: iuramentum uero, quia de propriis etiam fieri potest, respicit actum eundem absolute, unde cum que habeat rationem actus uirtuosi. Et hoc fit, ut promittens latroni cum iuramento redimere uexationem suam dando illi centum, habeat iuramentum obligatorium, promissionem autem non. Nam latroni non tenetur seruare promissum, sed propter diuini testimonium tenetur consummare charitatis actum in fauorem suimet, non latronis, sancte inchoatum. Solue ergo distinguendo, & dicendo, quod promissionem mediare inter iuramentum & materiam, intelligitur dupliciter. Vno modo, quantum ad rem, quae iurando promittitur, & sic est uerum. Alio modo, quod ad rationem, quia res promissa sub iuramento cadit, & sic non est uerum uniuersaliter, ut declaratum est. Et propterea ita, quod deficit ius promissionis, quia deest illius ratio, & non desinat ius iuramenti super eodem, quia non deest illius ratio. Deficit siquidem materiae ratio, quia subdatur promissioni obliganti huic homini cogenti, non tamen deest eidem materiae ratio, quia subdatur iuramento, ut declaratum est. Et per haec patet responsio ad primam confirmationem.

Ad secundam autem, scilicet confirmationem nihil dat, dicitur, quod confirmatio cadens super uno & eodem actu secundum omnino eandem rationem, nihil aliud facit nisi firmitatem: sed confirmatio cadens super eodem actu, secundum tamen aliam rationem, ex hoc ipso firmat actum eundem secundum aliam rationem. Et sic est in proposito, ut declaratum est.

In eadem responsione ad tertium, dubium occurrit, quomodo iuramentum de non denuntiando, est contra publicam iustitiam, cum denuntiatio ordinatur ad medellam peccantis, & non ad publicam iustitiam, nec proprium commodum denuntians. Et augeatur dubium, quia passus dependium in propo-

A to, non sperat correctionem eius, qui eum coegit, nec mouetur propter bonum coactoris, sed proprium.

Ad hoc dicitur, quod quia denuntiatio ordinatur ad publicum officij exercitium, primarius autem finis numerum publicum: ideo denuntiatio etiam ordinatur ad commune bonum. Unde maxime tenetur denuntiare praetis criminali, quae sunt in damnum spirituale, uel corporale multitudinis, ut leminantes haereticos, & proditores patriae, & huiusmodi. Quod autem dicitur, quod accusatio ad bonum publicum, denuntiatio uero ad bonum peccantis intendit, intellegendum est quo ad principales terminos, non quo ad viam, hoc est, publicum officium, quod tam denuntiator, quam accusator implorat sic, quod accusatio ad bonum publicum principaliter, ut terminum ordinatur; denuntiatio uero ad bonum eius qui errauit principaliter ordinatur, ut terminum.

Vno modo, quia ab ipso principio habet peiorem exitum, uel quia est secundum se malum, sicut cum aliquis iurat se perpetraturum adulterium: siue quia est maioris boni impeditum, puta, cum aliquis iurat se non intraturum religionem, uel quod non fiet clericus, aut quod non accipiet prelationem in casu, in quo expedit eum accipere, uel si quid aliud est huiusmodi. Huiusmodi iuramentum a principio est illicitum, differenter tamen: quia si quis iuret se facturum aliquid quod peccatum, & peccat iurando, & peccat iuramentum seruando. Si quis autem iurat se non facturum aliquid melius bonum, quod tamen facere non tenetur, peccat quidem iurando, in quantum ponit obicem

C ut, ut terminum. Ita quod nullus tenetur propter bonum publicum: denuntiare autem tenetur quandoque propter publicum, quandoque propter priuatum, & ultra hoc quandoque potest denuntiare, etiam si non teneatur. Spectat ergo ad publicam iustitiam denuntiatio siue propter bonum commune, siue propter bonum priuatum fiat: quia ad publicum officij iustitiae exercitium ordinatur. Unde licet passus dependium non speret correctionem coactoris, sperat tamen semper tria. Primum est, commune bonum, quod fit compellendo coactores ad restituendum, uel coercendo eos publica potestate. Secundum est, quod coactor releuabitur ab onere restituendi de cetero, ac per hoc facilius conuerti poterit. Tertium est, propria subuentio de sibi debito: unde iuramentum tale absolute est nullum, quia eius materia est negatio actus opportuni ad publicam iustitiam, mihi etiam uilem.

In responsione ad quartum eiusdem septimi articuli, dubium occurrit, An iuramentum dolose factum, scilicet sine intentione seruandi, obliget ad seruandum. Et est ratio dubij, quia auctor in litera dicit, quod debet iuramentum tale seruari. & Isidorus, ut habetur vigesima secunda, quaestione quinta, capitulo. Quicumque, plus dicit, scilicet quod Deus iuramentum sic accipit, sicut ille cui iuratur intelligit. Multi autem doctores in hoc conuenire uidentur, quod iuramentum factum non cum animo se obligandi, non obligat.

Ad hoc dicitur, quod cum quaestio haec locum non habeat, nisi in iuramento promissorio, ex natura promissorii iuramenti ueritas deducenda est. Sunt igitur in promissorio iuramento tria extra, & tria intus, scilicet in animo. Est siquidem exterius ipsum iuramentum, est & promissio, & haec duo in praesenti, quando scilicet iuratur, sunt. Est & obseruatio, in futuro tamen. Interius autem in animo iurantis tria sunt, scilicet animus ad iurandum, animus ad promittendum, animus ad obseruandum. Haec namque omnia clare patent in promissorio iuramento, si iuramentum, & non magis per iurium, est inuenire. Quocirca tripliciter contingit ex defectu debite intentionis iurare. Primo, si deficit solum animus ad obseruandum. Secundo, si cum hoc deficit etiam animus ad promittendum. Tertio, si cum his deficit etiam animus ad iurandum. Exemplum primi patet in his, qui prostentur religionem etiam cum iuramento, ut habeant unde luxuriose uiuant. Exemplum secundi patet in his, qui licet iurent se facturos, in corde tamen non promittunt, sed mendacibus uerbis simulant se promittere. Exemplum tertij efficit in his, qui, licet ore proferant uerba iuramenti sibi nota, non intendunt tamen iurare, sed mendacibus uerbis simulant se iurare. Unde sigillatim singulos modos huius dolosi iuramenti discutendo, dicamus, quod si primo modo iuretur, scilicet cum animo iurandi, & promittendi, sed non obseruandi, iuramentum proculdubio obligat ad obser-

E uandum. **S**ecunda Secunda S. Thomae. **F**F uandum.

wandum: quia defectus animi ad obseruandum non excludit uin-
culum iuramenti, sed rectitudinem intentionis. Si uero iuretur
cum animo iurandi, sed non promittendi, nec obseruandi, qui-
budam uidetur, quod iuramentum non obliget, quia animum
obligandi se non habuit, quia obligatio iurandi ex animo est.

Et confirmatur per
illud Gregorii uge-
simasecunda, quæstio
ne quinta capitulo,
Humana aures, ubi
dicitur, quod diui-
na iudicia talia foris
audiunt nostra uer-
ba, qualia ex intimis
proferuntur. Quia
ergo ex corde non
proferuntur animo
obligandi, sequitur,
quod non obli-
gent.

¶ Præterea. Iura-
mentum promisso-
rium nihil aliud est,
quam promissio fir-
mata iuramento.
Vbi ergo nulla est
promissio, licet sit
promissionis simula-
tio, nullum est iura-
mentum promissorium, & consequenter non obligat ad obser-
uandum.

¶ Sed si diligentius contemplati fuerimus, inueniemus, salua i-
florum reuerentia, falsum esse quod dicitur, & in multis a ueri-
tate alienum. In primis alienum a ueritate est quod suppenunt,
scilicet quod obligatio possit separari a iuramento, quasi in pote-
state hominis sit iurare, & non obligari ex iuramento: hoc enim
falsum esse constat in iuramento asseritorio. Oportet namque si
iuratur, obligationem ad esse ad dicendum uerum; Et proportio-
naliter est apud perspicaciter speculantes in iuramento promissio-
rio. Nam quia iuramentum promissorium, ut ex dictis patet,
includit duas ueritates, scilicet asseritoriam præsentis promissionis, &
executionem futuræ obseruationis: super utramque, n. cadit iura-
mentum promissorium: si quod nunc promittitur, & quod in futu-
ro exequetur: idcirco iuramento promissorio duplex obligatio
inseparabiliter annexa est, una respectu præsentis promissionis,
& altera respectu futuræ executionis. Ac per hoc sicut non est in
potestate iurantis separare a iuramento obligationem ad hoc, qd
in præsentem uere promittat, ita non est in potestate eius separare
ab eodem iuramento obligationem ad hoc, ut in futuro uere exe-
quat. Alienum deinde a ueritate est, quod obligatio iuramenti
ex nostro sit animo: est namque ex natura ipsius iuramenti obli-
gare. Alienum denique a ueritate est, non progredi ex intimis cor-
dis talem obligationem, quoniam ex hoc ipso, quod habet animum
iurandi, oportet, uelut nolit habeat animum se obligandi, quia
obligatio a iuramento inseparabilis est, per intellectum absque
contradictione non minus, quam esse disciplinabilem ab homi-
ne. Alienum demum a ueritate est, quod ubi nulla est promissio,
nullum sit iuramentum promissorium. Oportebat dicere, Vbi nul-
la est, nec esse debet promissio, ibi nullum est iuramentum promissorium:
sed si promissio non sit ex dolo, debeat tamen esse,
& iuramentum interuenit, ibi est iuramentum promissorium,
obligatorum ad promissionem in præsentem, & executionem in
futuro. Alioquin iuramenti uis periret, & iuramentum simul el-
set, & non esset: quia si non obligat, non est: & si est: obligat: in
proposito autem esset, & non obligaret, ac per hoc esset, &
non esset.

¶ Dicendum est ergo, si iuratur animo iurandi, licet non promit-
tendi, nec obseruandi, tenet iuramentum non solum in foro iu-
diciali, sed in foro conscientie, & obligat ad obseruandum. Et
ratio est, quia sub iuramento promissorio continetur futura exe-
cutio duobus modis, scilicet in sua causa, quæ est promissio præ-
sens, & in seipsa, quod scilicet ponatur in esse tempore futuro. Et
primum horum patet manifeste, secundum uero probatur ratio
ne, & autoritate. Ratio est, quia si iuramentum caderet super exe-
cutionem in sua causa tantum, iuramentum promissorium nit-
quam uiolaretur ex defectu executionis, quod est manifeste fal-
sum. Probatur sequela, quia sensus iuramenti promissorii esset,
Iuro me promittere. Qui enim iurat se promittere, iurat execu-
tionem promissam in sua causa tantum. Tale autem iuramentum, si
Iuro me promittere, non obligat nisi ad ueritatem asseritoriam,
scilicet, quod uerum sit me promittere, ut patet. Ac per hoc si sic
iurans in ueritate promisit, consummatum opus iuramenti. Et si
postmodum poenitet promississe, & non seruat, non est periur-

rus: quia non iurauit se seruaturum, sed se
uerum. Et sic nullus erit periurus ex defectu
menti promissio: immo, si recte inspicatur
nitione, quod nullum iuramentum erit promissio
sunt asseritoria. Et accidit hic error, quia non
tra officium nonnumquam pro-
missum soluere sacramentum,
sicut Herodes qui necem Ioan-
nis præstauit, ne promissum ne-
garet.

AD TERTIUM dicendum, qd
in iuramento quod quis coactus
facit, duplex est obligatio. Vna qd
dem, quæ obligatur homini, cui
aliquid promittitur, & talis obli-
gatio tollitur per coactionem: quia
ille qui uim intulit, hoc meretur,
ut ei promissum non seruetur.
Alia uero est obligatio, quæ quis
Deo obligatur, ut implicat quod
per nomen eius promittit: &
talis obligatio non tollitur
in foro conscientie, quia ma-

non obseruatur omitendo executionem iuramenti
curritur: sicut si non seruat omitendo præsen-
terium incurritur. Patet igitur, quod iuramentum
promissorium uim habet ex natura sua ad obli-
gationem ut asseritur, quod includit habere
nem in sua causa: & ad executionem in seipso
in esse. Et propterea si omissionem in seipso
non sequitur quod omittendum sit iuramentum,
sed potius quod primo malo additur iuramentum
do in futuro executionem. Authoritas est S. Thome
responsione ad primum, ubi dicitur habere iuramentum
ueritate executionis in sua causa, uel in seipso
ter simplex uerbum de futuro, & iuramentum
cet ad illud sufficit ueritas futuri in causa, ut
hoc exigatur ueritas futuri in seipso: quod
homo, ut faciat esse uerum id quod iuratur. Quæ
uis breue?

¶ Ex quibus patet solutio obiectionum in conuen-
bene dicitur in littera, quod iurans in dolo non
mentum secundum sanum intellectum non obligat
& uel bene dixerit Ihsid, quod dolosum iuramentum
git, sicut ille cui iuratur: enim Deus se accipit
tie obligat. Si autem tercio modo iuratur, iuramentum
quidem actu sine animo obseruandi, sine animo promittendi
iurandi, tunc nulla est obligatio ex iuramento
in foro conscientie absolute: quia nullum est iuramentum
tum, sed in apparentia tantum. Dicitur autem iuramentum
positione scandali iudicis, uel partis cogentem
tum, teneatur in foro conscientie obseruare
tum exterius, ne scandalizet, quantum ad
seruari iuramentum. Neque enim necesse est,
centi, si non ex animo iurasse, sed si iuramentum
illo modo illaqueauit.

¶ In eadem responsione ad quartum, dicitur
currit in
coacte alicui simulatoris uerbis, animo non
adimplendi, peccat mortaliter sic iuramentum
quidam scripserunt quod non, si habet
mente conditionem, puta, Si debet, per
centum aureos, in mente tamen sua non
troni centum aureos, & non aliter. Et afferunt, quod licet
tionibus huiusmodi, ut patet in opusculo
te Hieronymi. In oppositum autem est, quod
dax est mortale.

¶ Ad hoc dicitur, quod hic est opus duplicitatis
est, de uerbis quæ in huiusmodi iuramentis
aut sunt falsa, aut sunt plures sententie habentes
in alio falsa: aut absolute uera, sed sic iuramentum
diens alium sensum, non uerum possunt
quia aut est sermo in materia præiudiciali, & iuramentum
nes, uenditiones, actus iudicij, & iuramentum
quam præiudicio, & tunc dicitur, quod iuramentum
sit, si uerba sunt falsa, tale iuramentum non obligat
ratio est, quia ibi est mendacium iuramentum
ibi est falsa uocis signifiatio, cum

li. 3. c. 19. fo.
1. Et habetur
ca. 9. c. c. Et
etiam contra

ramento firmata. Vnde 2. q. 2. c. In dolo dicit Aug. in dolo iurat, qui aliter facturus est, quam promittit. Vbi Gratianus in sequenti capitulo exponens, dicit: Ille in dolo iurat, aut mendaciter promittit, in cuius mente est non sic se facturum, ut promittit. Nec excusatur propter implicitam subauditionem in mente retentam, quoniam huiusmodi subaudicio non excusat, quin sit falsa uox significatio cui intentione fallendi illius intelligatur si promittit, quod si non promittit, non excusatur. Et breuiter habetur pro uniuersa regula, quod mendacio interueniente, semper iuramentum est mortale. Et quia uiciumque deficit animus promittendi non obseruandi in iuramento promissorio, interuenit mendacium, ideo semper est mortale. Vbi autem deficit etiam animus iurandi, & solam exterioris iuramenti apparcia iteruenit, mortale quoque peccatum est.

gig debet damnum temporale sustinere, quam iuramentum uolare. Potest tamen repetere in iudicio quod soluit, vel prelatore denunciare, non obstante quod contrarium iurauit, quia tale iuramentum uerget in deteriorum exitum, esset enim contra iustitiam publicam. Romani autem Pontifices ab huiusmodi iuramentis homines absoluerunt, non quasi decernentes huiusmodi iuramenta non esse obligatoria, sed quasi huiusmodi obligationes ex iusta causa relaxantes.

AD QVARTVM Dicendum, quod quando non est eadem iurantis intentio, & eius cui iuratur, si hoc provenit ex dolo iurantis, debet iuramentum

seruari secundum sanum intellectum eius, cui iuramentum praestatur. Vnde * Isidorus dicit. Quacumque arte uerborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiae testis est, ita accipit, sicut cui iuratur intelligit. Et quod hoc intelligatur de dolo iuramento, patet per id, quod subditur, dupliciter reus fit, qui & nomen Dei in uanum assumit, & proximum dolo caput. Si autem iurans, dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem iurantis. Vnde * Grego. dicit uigesimo septimo Moralium. Humane uerba nostra iudicant, qualia foris sonant. Diuina uero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur.

Ad euentiam primi dubii sciendum est, quod in hac quaestione non est difficultas ex parte materiae, quia supponitur, quod uerum dicatur, & iustum: sed ex parte ipsius actus iurandi, in quo mendacium inuenitur, quia iurat uerbo, & non mente. Et propterea oportet ex parte mendacii uerbi si sit perniciosum: apparet enim quod non, quia mentiendo, dum dicit Deus est testis, non attribuit aliquid non competens Deo: quoniam uerum est, quod Deus est testis omnis ueritatis, sed attribuit sibi ipsi, quod non conuenit, scilicet se inuocare in testem Deum: in hoc enim mentitur, hoc in nullus iniuriam uidetur esse. Sed si subtilius inspexerimus, apparebit hoc mendacium perniciosum ex propria natura, quoniam directe contrariatur fini iurationis, scilicet confirmationi ueritatis: ideo enim iuramus, ut ueritatem confirmemus. Iurare namque non cum animo iurandi, est confirmare, & non confirmare ueritatem. Nam quia iurat actu exteriori, firmat ueritatem in quantum est ex ipse actus exterioris: quia uero non iurat mente, non confirmat ueritatem. Vnde actus iste sic peruersus in seipso, ut sibi ipse sit contrarius, est perniciosus toti generi humano, utpote quantum in se est, tollens a iuramento exteriori finem quare fit, scilicet confirmationem ueri. Et similiter, quantum ex se est eneruans fidem dandam exteriori iuramento. Magis autem apparet directe pernicies huiusmodi facti iuramenti, considerando iuramentum in ordine ad Deum. Nam sic iurare, est ex suo genere illudere diuino testimonio: quia ex actu exteriori inducit diuinum testimonium, & ex actu interiori dissentit inuocationi diuini testimonii, quod nihil aliud uidetur, quam quaedam diuini testimonii illusio: & per hoc patet solutio obiectionis in oppositum. Nec potest esse immemorem supra scriptorum, scilicet, quod iurans secum animo non iurandi, non ligatur, ac per hoc non iurat. Cum enim homo sibi ipse loquitur, non habet locum mendacium nec in materia, nec forma: sed sola ibi inuenitur uana, & fatua prolatio illorum uerborum tamquam nihil significatum, ita quod omnia uerba, etiam ipsa iuratio, materialiter proferuntur, & supponunt, nec contingunt haec personis fani captis in hoc.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum quis fatue secum sibi ipse iurat, cum animo non se obligandi, iurare illud pro uano habendum est: quia cum nulla sit ibi materia, quoniam uerba que dicuntur, materialiter sumuntur, iuramentum super nihilo profertur, ac per hoc indifcretum: sed cum quis alteri promittit, aut dicit sub iuramento cum animo se non obligandi, iuramentum pro iuramento cum animo iurandi interpretandum est. Et ratio est, quia in iuramento animus iurandi concurrat directe, & manifeste ipsi iuranti. Ac per hoc nunquam interpretandum est deesse animum iurandi nisi manifesta sit huiusmodi.

mini detrimentum aliquod afferatur, quia in nullo homo laeditur, nisi in notitia unius singularis, scilicet, quod ille habet animum iurandi, in quo fallere non excedit limites peccati uenialis.

In oppositum autem est, quod ueritas sermonis debet esse comes iuramenti, & si desit in materia iuramenti, hoc est, in eo, quod iuramento confirmatur, est mortale, ergo a fortiori, si desit in forma, hoc est, in ipsa iuratione, quia scilicet iuratio ipsa est mendacium, magis est mortale.

Secundi autem dubii ratio est, quia intendens se non obligare, intendit quicquid annexum necessario est ad hoc, quod est se non obligare: sed ad iuramentum cum animo non obligandi annectitur necessario animus non iurandi, ergo in iurare cum animo non se obligandi, interpretandum est pro iurare cum animo non iurandi.

In oppositum autem est, quia mentiens in uno non est interpretandus mentiri in duobus: sed iurans cum animo se non obligandi, mentitur in materia iuramenti, scilicet in promissione, ad quam non intendit se obligare, ut dicitur, ergo non est censendus mentiri etiam in forma iuramenti. Constat enim quod iurare cum animo non iurandi, est mentiri in ipsa iuratione.

Ad euentiam primi dubii sciendum est, quod in hac quaestione non est difficultas ex parte materiae, quia supponitur, quod uerum dicatur, & iustum: sed ex parte ipsius actus iurandi, in quo mendacium inuenitur, quia iurat uerbo, & non mente. Et propterea oportet ex parte mendacii uerbi si sit perniciosum: apparet enim quod non, quia mentiendo, dum dicit Deus est testis, non attribuit aliquid non competens Deo: quoniam uerum est, quod Deus est testis omnis ueritatis, sed attribuit sibi ipsi, quod non conuenit, scilicet se inuocare in testem Deum: in hoc enim mentitur, hoc in nullus iniuriam uidetur esse. Sed si subtilius inspexerimus, apparebit hoc mendacium perniciosum ex propria natura, quoniam directe contrariatur fini iurationis, scilicet confirmationi ueritatis: ideo enim iuramus, ut ueritatem confirmemus. Iurare namque non cum animo iurandi, est confirmare, & non confirmare ueritatem. Nam quia iurat actu exteriori, firmat ueritatem in quantum est ex ipse actus exterioris: quia uero non iurat mente, non confirmat ueritatem. Vnde actus iste sic peruersus in seipso, ut sibi ipse sit contrarius, est perniciosus toti generi humano, utpote quantum in se est, tollens a iuramento exteriori finem quare fit, scilicet confirmationem ueri. Et similiter, quantum ex se est eneruans fidem dandam exteriori iuramento. Magis autem apparet directe pernicies huiusmodi facti iuramenti, considerando iuramentum in ordine ad Deum. Nam sic iurare, est ex suo genere illudere diuino testimonio: quia ex actu exteriori inducit diuinum testimonium, & ex actu interiori dissentit inuocationi diuini testimonii, quod nihil aliud uidetur, quam quaedam diuini testimonii illusio: & per hoc patet solutio obiectionis in oppositum. Nec potest esse immemorem supra scriptorum, scilicet, quod iurans secum animo non iurandi, non ligatur, ac per hoc non iurat. Cum enim homo sibi ipse loquitur, non habet locum mendacium nec in materia, nec forma: sed sola ibi inuenitur uana, & fatua prolatio illorum uerborum tamquam nihil significatum, ita quod omnia uerba, etiam ipsa iuratio, materialiter proferuntur, & supponunt, nec contingunt haec personis fani captis in hoc.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum quis fatue secum sibi ipse iurat, cum animo non se obligandi, iurare illud pro uano habendum est: quia cum nulla sit ibi materia, quoniam uerba que dicuntur, materialiter sumuntur, iuramentum super nihilo profertur, ac per hoc indifcretum: sed cum quis alteri promittit, aut dicit sub iuramento cum animo se non obligandi, iuramentum pro iuramento cum animo iurandi interpretandum est. Et ratio est, quia in iuramento animus iurandi concurrat directe, & manifeste ipsi iuranti. Ac per hoc nunquam interpretandum est deesse animum iurandi nisi manifesta sit huiusmodi.

Secunda Secunda S. Thomae. FF 2 modi

Li. 2. de summo bono, c. 31. a medio.

Li. 27. c. 7. an te medium.

modi intentio iuranti. Regulare siquidem ac naturale est, ut iurantes habeant animum iurandi. Et quoniam ex animo non se obligandi, non nisi indirecte, & occulte, sequitur intentio non iurandi: ideo ex animo non se obligandi non est interpretandum iuramentum, quod sit factum animo non iurandi. Quinimmo ex errore videtur, procedere animus iste non se obligandi, quia .i. putant posse se separe obligationem a iuramento.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum maior sit obligatio iuramenti, quam voti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod maior sit obligatio iuramenti, quam voti. Votum enim est simplex promissio: sed iuramentum supra promissionem adhibet diuinum testimonium. ergo maior est obligatio iuramenti, quam voti.

¶ 2 Præ. Debilius solet perfortius confirmari: sed votum interdum confirmatur iuramento, ergo iuramentum est fortius, quam votum.

¶ 3 Præ. Obligatio voti causatur ex animi deliberatione, ut supra dictum est: obligatio autem iuramenti causatur ex diuina veritate, cuius testimonium inuocatur. Cū ergo veritas Dei excedat deliberationem humanam, videtur quod obligatio iuramenti sit fortior, quam obligatio voti.

SED CONTRA. Per votum obligatur aliquis Deo, per iuramentū aut obligatur aliquis interdū homini. magis autem obligatur homo Deo, quam homini. ergo maior est obligatio voti, quam iuramenti.

RESPON. Dicendum, quod utraq; obligatio, scilicet voti, & iuramenti, causatur ex aliquo diuino, aliter tamen, & aliter. Nā obligatio voti causatur ex fidelitate, quam Deo debemus, ut .s. ei promissum soluamus. Obligatio autem iuramenti causatur ex reuerentia quā debemus ei, ex qua tenemur quod ue rificemus id, quod per nomen eius promittimus. Omnis autem infidelitas irreuerentiam continet, sed non conuertitur. Videtur enim infidelitas subiecti ad dominum esse maxima irreuerentia: & ideo votum ex ratione sua magis est obligatorium, quam iuramentum.

uerfarum uirtutum sint inter homines, ut patet ex distinctione uirtutum ordinarum ad honorandum, & ad fidem seruandam, in ordine tamen ad Deum fidelitas, & reuerentia eiusdem uirtutis sunt, scilicet religionis. Decet enim ut quæ in inferioribus diuina sunt, in superioribus uniantur. Tertium est, quod dictum littera, scilicet, Omnis infidelitas irreuerentiam continet, si secundum subiectam materiam restringatur, scilicet respectu domini, clarum est. Maxima namque, ut in littera subditur, irreuerentia domini uidetur infidelitas ad eum. Si uero uniuersaliter, ut sonat, intelligendum est, non caret scrupulo, cum fides etiam sit supremorum ad infimos. Veruntamen uerificatur ratione contemptus annexi: quia quicumque infidelis alicui est, ipsum parumpendere uidetur, ac per hoc dehonore, quod ad irreuerentiam spectat.

F *¶ Super questionis octuage simoniam articulum.*
I N artic. 9. eiusdem 89. questio. nota conuenientiam inter uotum .i. & iuramentum, quod adhibetur iuramento. Nam conueniunt in hoc, quod am-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uotum est promissio non quæcumque, sed Deo, facta, cui infidelem esse, grauisimum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod iuramentū non adhibetur uoto quia si aliquid firmius, sed ut per duas res in mobiles maior firmitas habeatur.

AD TERTIVM de cædum, quod deliberatio animi dat firmitatem uoto, quantum ex parte uocantis est. Habet tamen maiorem firmitatis causam ex parte Dei, cui uotum offertur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis possit in iuramento dispensare.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod nullus possit dispensare in iuramento. Sicut enim ueritas requiritur ad iuramentum assertorium, quod est de præterito, uel præteriti: ita ad iuramentum promissorium, quod est de futuro: sed nullus potest cum aliquo dispensare quod de præteritis, uel præteritis iuret contra ueritatem. ergo etiam nullus potest dispensare, quod non faciat aliquis esse uerum id, quod cum iuramento in futurum promissit.

¶ 2 Præ. Iuramentum promissorium inducitur ad utilitatem eius, cui sit promissio: sed ille, ut uidetur, non potest relaxare, quia est contra reuerentiam diuinam. ergo multo minus per aliquem alium potest super hoc dispensari.

¶ 3 Præ. In uoto quilibet episcopus potest dispensare, exceptis quibusdam uotis, quæ soli Papæ reseruantur, ut supra habitum est. ergo pari ratione in iuramento, si esset dispensabile, quilibet episcopus posset dispensare: quod tamen uidetur esse contra iura. non ergo uidetur quod in iuramento potest dispensari.

quia est Dei uicarius, & non est uicarius illius super eum, ut possit illum rebas suis priuare a iuramento extra, non est propter defectum potestatis Papæ, aut iuramenti, sed ex natura contractus iuramento. Item, quod iuramenta subiciuntur Ecclesie potestatis, non enim & hominem. Quocirca cessante potestate, non potest dispensari in iuramento, quod subicitur potestati Ecclesie. Item, quod iuramentum sit minus obligatum, quam votum, est, consequens est, ut omnia iuramenta subiciantur potestati Ecclesie, quæ si essent uota, subiectum esse potestati, est posse ordinare in maius, conceditur enim potestati, similiter uidentur reseruatæ omnia iuramenta, ut nota, essent Papæ reseruatæ, ut iuramenta de iuramento ex hac radice Ecclesia dispensat in iuramento, ut in præiudicium hominis, & audacia maius potestatis.

q. 88. art. 1.

¶ Super quest. octuage simoniam articulum octauum.

In eodem articulo in responsione ad tertium nota quod dupliciter contingit si relaxatio iuramenti scilicet directe vel indirecte. Directe quidem fit duobus modis, aut ratione materiae, quia scilicet materia est peccati, sicut in subditis, et contingit in parte respectu filii, & alio respectu uxoris, & domino respectu serui, & huiusmodi aut ratione publici officii, quia scilicet spectat ad faciem, quam vult, qui iuravit, licet possit seruire, ut contingit in iuramentis coactis. Et utraque via utitur Ecclesia in relaxatione iuramenti. Prima quidem in distributione seu dispensatione & rerum ecclesiasticarum, & officiorum ecclesiasticorum, super quibus Papa habet plenitudinem potestatis in dispensando, seu distribuendo. Et hoc modo relaxari possunt iuramenta facta a beneficiariis de rebus Ecclesiae, disponente Papa aliter de rebus illis. Et similiter iuramenta de conferendis, aut suscipiendis beneficiis, officis, aut gradibus ecclesiasticis, si relaxantur, ut plures fieri videmus, distrahuntur iuramenta Baccalaureorum in theologia, de non suscipiendo alibi magistrum. Omnia autem horum causa est, quia haec ita sunt inferioribus potestatis, ut Papa sit magis potens super hoc dispensanda, distrahenda, committenda, inhibenda, communicanda, quam quaeque inferior potestas tam personalis, quam collegialis, ut nulli iniuriam faciat utendo iure suo. Item in ipso iuramento intelligitur semper superioris? exceptum, ut patet extra, de iureiurando, capitulo. Venientes. Secunda autem via, scilicet ex publico officio, utitur Ecclesia, quandoque quidem in poenam eius, cui iuramentum erat prestitum, ut patet de relaxatione iuramenti exhibitum excommunicato. 15.

SED CONTRA est, quod uotum est maioris obligationis, quam iuramentum, ut supra dictum est: sed in uoto potest dispensari: ergo in iuramento.

RESPON. Dicendum, quod si ut supra dictum est, necessitas dispensationis tam in lege, quam in uoto, est propter hoc quod id quod in se, uel uniuersaliter consideratum est utile, & honestum, secundum aliquem particularem euentum potest esse inhonestum, & nocium, quod non potest cadere, nec sub lege, nec sub uoto. Quod autem aliquid sit inhonestum, uel nocium, repugnat his quae debent attendi in iuramento. Nam si sit in honestum, repugnat iustitiae: si sit nocium, repugnat iudicio: & ideo pari ratione etiam in iuramento dispensari potest.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod dispensatio quae fit in iuramento, non se extendit ad hoc, quod aliquid contra iuramentum fiat. Hoc enim est impossibile, cum obseruatio iuramenti cadat sub precepto diuino, quod est dispensabile: sed ad hoc se extendit dispensatio iuramenti, ut id quod sub iuramento cadebat, sub iuramento non cadat, quasi non existens debita materia iuramenti, sicut & de uoto supra diximus. Materia autem iuramenti astrictorii, quod est de praeterito, uel praesenti, in quandam necessitatem iam transit, & immutabilis facta est: & ideo dispensatio non referretur ad materiam, sed referretur ad ipsum actum iuramenti. Unde talis dispensatio directe esset contra preceptum diuinum: sed materia iuramenti promissorii est aliquid futurum quod uariari potest, ita scilicet quod in aliquo euentu potest esse illicitum, & nocium, & per consequens non esse debita materia iuramenti: & ideo dispensari potest in iuramento promissorio, quia talis dispensatio respicit materiam iuramenti, & non contrariatur precepto diuino de iuramenti obseruatione.

AD SECUNDUM Dicendum, quod homo potest alteri promittere aliquid sub iuramento dupliciter. Vno modo, quando promittit aliquid pertinens ad utilitatem ipsius, puta, si sub iuramento promittat se seruiturum ei, uel pecuniam daturum, & a tali promissione potest absoluere ille, cui promissio facta est. Intelligitur enim iam ei soluisse promissum, quando facit de eo secundum eius utilitatem. Alio modo,

A promittit aliquis alteri, quod prius ad honorem Dei, uel utilitatem aliorum, puta, si aliquis sub iuramento promittat alicui se intraturum religionem, uel aliquid operis pietatis facturum: & tunc ille, cui promittitur, non potest absoluere promittentem, quia promissio non est facta ei principaliter, sed Deo: nisi forte sit interposita conditio, ratione cuius possit. si illi uidebitur cui promittitur, uel aliquid aliud tale.

AD TERTIUM dicendum, quod quandoque illud quod cadit sub iuramento promissorio, est manifeste repugnans iustitiae, uel quia est peccatum, sicut cum aliquis iurat se facturum homicidium: uel quia est maioris boni impeditum, sicut cum aliquis iurat se non intraturum religionem. Et tale iuramentum dispensatione non indiget: sed in primo casu tenetur aliquis tale iuramentum non seruare: in secundo autem casu licitum est & seruare, & non seruare, ut supra dictum est. Quandoque uero aliquid sub iuramento promittitur, de quo dubium est, utrum sit licitum uel illicitum, proficuum uel nocium aut simpliciter, aut in aliquo casu: & in hoc potest quilibet episcopus dispensare. Quandoque uero sub iuramento promittitur aliquid, quod est manifeste licitum, & utile. Et in tali iuramento non uidetur habere locum dispensatio, uel commutatio, nisi aliquid melius occurrat ad commune utilitatem faciendum: quod maxime uidetur pertinere ad potestatem Papae, qui habet eam uniuersalis Ecclesiae: uel etiam absoluta relaxatio, quod et ad Papam pertinet in omnibus generaliter, quae ad dispensationem rerum ecclesiasticarum pertinent, super quas habet plenitudinem potestatis. Sicut & ad unumquemque pertinet irritare iuramentum, quod a sibi subditis factum est, circa ea quae eius potestati subduntur: sicut pater potest irritare iuramentum puellae, & uir uxoris, ut dicitur Nu. 30. sicut & supra de uoto dictum est.

quae 6.ca. Nos sanctorum, & cap. iuratos. Quandoque uero, & in penam, & in odium humanae sceleris, ut fit in relaxatione iuramentorum coactorum, ut patet extra de iureiurando. Si uero. Quandoque uero propter bonum publicum. Sed hic opus est sale, ne cuiquam fiat praedictum. Indirecte autem relaxantur ab Ecclesia iuramenta ex naturali sequela, ut si deponit Episcopus, ex naturali sequela oes iuramenta astricta, illi quatenus Episcopo, non tenentur ei amplius. Et similiter si remouet statuta alicuius religionis, uel collegii ex naturali sequela non tenentur qui nouerunt, aut iurauerunt seruare statuta: quia non sunt amplius statuta. Et similiter si priuat iuste regem regno, omnes qui illi personae iurauerunt se futuros illum in regno, non tenentur amplius: quia ex hoc ipso, quod iudicatus iuste est indignus regno, nullus tenetur eum amplius seruire in eodem. Cōsueuit tamen ut uidetur, Ecclesia & quando directe, & quando indirecte relaxat iuramentum, mentionem facere de talis uinculi relaxatione, ut ex scientia potestatem habentis, intelligatur procedere relaxatio, ne superio opponatur. Et de uotis & iuramentis pro nunc dicta sufficiant, & pro tota hac quaestione.

Ar. 7. ai. 2.
D. 799.

Super

q. procedē.
ar. 8. & 9.

ARTICVLVS X.

Utrum iuramentum impediatur per aliquam conditionem personae, uel temporis.

AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod iuramentum non impediatur per aliquam conditionem personae, uel temporis. Iuramentum enim ad confirmationem inducitur, ut patet per Apostolum ad Hebraeos 6. sed cuiuslibet conuenit confirmare dictum suum, & quolibet tempore. ergo uidetur quod iuramentum non impediatur per aliquam conditionem.

3. dist. 39. in expo. lit.

Secunda Secunda S. Thomae. FF 3

ditionem personae, uel temporis.

¶ 2 Præter. Maius est iurare per Deum, quam per Euangelia. Vnde * Chrysoſt. dicit. Si aliqua causa fuerit, modicum uidetur facere, qui iurat per Deum: sed qui iurat per Euangelia, maius aliquid fecisse uidetur. Quibus dicendum est: Sulti, scriptura propter Deum facta sunt, non Deus propter scripturas: sed cuiuslibet conditionis personae, & quolibet tempore in communi locutione confueuerunt iurare per Deum. ergo multo magis licitum est eis iure per Euangelia.

¶ 3 Præter. Idem non causatur ex contrariis causis, quia contrariae causae sunt contrariorum: sed aliqui excluduntur a iuramento propter defectum personae, sicut pueri ante quatuordecim annos, & etiam illi qui semel fuerunt periuri. non ergo uidetur, quod aliqui prohibeantur iurare uel propter dignitatem, sicut clerici, aut etiam propter temporis solemnitatem.

¶ 4 Præter. Nullus homo uiuens in hoc mundo est tantae dignitatis sicut angelus. dicitur enim Matth. 11. quod qui minor est in regno caelorum, maior est illo, s. Ioanne Baptista adhuc in mundo uiuente: sed angelo conuenit iurare. dicitur enim Apocal. 10. quod angelus iurauit per uiuentem in saecula saeculorum. ergo nullus homo propter dignitatem debet excusari a iuramento.

SED CONTRA est quod habetur * 2. q. 5. Presbyter uice iuramenti per sanctam consecrationem interrogetur. Et ¶ 22. q. 5. dicitur. Nullus ex ecclesiastico ordine cuiquam laico quicquam super sancta Euangelia iurare praesumat.

RESPON. Dicendum, quod in iuramento duo sunt consideranda. Vnum quidem ex parte Dei, cuius testimonium inducitur: & quantum ad hoc debet iuramento maxima reuerentia. Et propter hoc a iuramento excluduntur pueri ante annos pubertatis, qui non coguntur ad iurandum: quia nondum habent perfectum usum rationis, quo possint cum reuerentia debita iuramentum praestare. Et iterum periuri, qui ad iuramentum non admittuntur: quia ex retroactis praesumitur, quod debitam reuerentiam iuramento non exhibebunt. Et propter hoc est, ut iuramentum debita reuerentia exhibeatur, dicitur * 22. q. 5. Honestum est, ut qui in sanctis auder iurare, hoc ieiunus faciat cum omni honestate, & timore Dei. Aliud autem considerandum ex parte hominis, cuius dictum iuramento confirmatur. Non enim indiget dictum hominis confirmatione, nisi quia de eo dubitatur. Hoc autem derogat dignitati personae, ut dubitetur de ueritate eorum quae dicunt: & ideo personis magnae dignitatis non conuenit iurare. Propter quod dicitur * 2. q. 4. c. Si quis presbyter. quod sacerdotes ex leui causa iurare non debent: tam pro aliqua necessitate, uel magna utilitate licitum est eis iurare, & praecipue pro spiritualibus negotiis, pro quibus est iuramenta competit praestare in solemnibus diebus, quibus est spiritualibus rebus uacandum: non autem tunc sunt iuramenta praestanda pro rebus temporalibus, nisi forte ex magna necessitate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quidam sunt, quod dictum suum confirmare non possunt propter defectum eorum: & quidam sunt, quorum dictum adeo debet esse certum, quod confirmatione non egeat.

AD SECVNDVM dicendum, quod iuramentum secundum se consideratum, tanto fortius est, & magis obligat, quanto maius est id, per quod iuratur, ut * Augustinus dicit ad Publicolam: & secundum hoc, maius est iurare per Deum, quam per Euangelia. Sed potest esse e conuerso propter modum iurandi, utpote si iuramentum, quod

fit per Euangelia, fiat cum quadam solemnitate, iuramentum autem per Deum, fiat leuiter, & absque deliberatione. AD TERTIVM Dicendum, quod licet aliquid tolli ex contrariis causis, per abundantiam, & delectum, & hoc minus dicitur a iuramento, quia sunt maiores, quam quod eos iurare deceat: sed sunt minoris auctoritatis, quam quod iuramento stetur.

AD QVARTVM Dicendum, quod angeli inducitur non propter defectum, si non sit eius simpliciter dicto creditum, dicendum id, quod dicitur, ex infirmitate, sicut procedere. Sicut etiam & Deum scripturis iurans inducitur, ad ostendendam ueritatem eius quod dicitur, sicut Apocal. ad Hebraeos sexto.

QVAESTIO XC.

De assumptione diuini nominis per modum adiurationis, in tres articulos diuisa.

OSTENDE considerandum est de assumptione diuini nominis per modum adiurationis.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum liceat adiurare homines.

¶ 1 Primò, Vtrum liceat adiurare homines.

¶ 2 Secundò, Vtrum liceat adiurare demones.

¶ 3 Tertiò, Vtrum liceat adiurare irrationales creaturas.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum liceat adiurare hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non liceat hominem adiurare. Dicitur enim Origenes super Matt. Aestimo quoniam non oportet, ut uir qui uult secundum Euangelium uiuere, ad iuret alterum. Si enim iurare non licet quantum ad euangelicum Christi mandatum, notum est quia nec adiurare alterum licet.

¶ 2 Præter. Manifestum est, quod Princeps sacerdotum Iesum illum te adiurauit per Deum uiuere.

¶ 3 Præter. Quicumque adiuratum liquem, quodammodo ipsum committit: sed non licet alium committere, ergo uidetur quod nec liceat alium adiurare.

¶ 4 Præter. Adiurare est aliquem ad iurandum inducere: sed inducere aliquem ad iurandum, est inferiorum, qui inferioribus iuramenta imponunt. ergo superiores superiores suos non possunt adiurare.

SED CONTRA est, quod et Deum per aliqua sacra obsecramus, cum obsecrantes. Apostolus etiam fidelibus obsecrat per misericordiam

Homil. 44. in Mart. in opere misericordie a medio illius. to. 2.

* 2. q. 5. cap. presbyter. 22. q. 5. cap. Nullus ex ecclesiastico.

22. q. 5. c. Honestum.

2. q. 4. nel 5. (secundum aliquos codices) cap. Si quis presbyter.

Epist. 54. aliquantulum a principio, tom. 2.